

voluntarium indirectum, virtuale, ac interpretativum in hoc sensu neganda est minor argumenti cum eius probatio, quia voluntarium indirectum, & interpretativum in hoc sensu opus non est, quod reducatur ad aliud voluntarium directum, & formale, sed fatis est, ut tamquam ad causam reducatur ad ipsum liberam voluntatem non operante cum potestate, & debito per operari, nam in eo calo voluntas ita habet, ac si positiva nolle actum accepit.

29 Quando autem dicebatur, videri omnino impossibile, quod actus exterior eundi ad templum omittatur, nisi sedendo domi, vel stando, vel in lecto cubando, que moraliter censentur pro actibus externis.

Respondetur ex dictis qu. cit. art. I. n. 106. Hoc totum verum esse, fed nihil nobis officere: quando enim afferimus omissionem, tam interiorem, quam exercitiorum posse sine quocumque actu contingere, loquimur dumtaxat de actibus voluntatis clericorum, vel imperatorum, unde concedimus utique ad omissionem exercitiorum semper necessariam esse aliquem actum exteruum, vel aliquid in habens per modum, illius, quod si eius occasio, voluntas tamen circa hoc est libera, & potest illud imperare, vel non imperare; & quando non imperat, dicimus tunc contingenere omissionem exteriores, fine quocumque formalis voluntatis actu tam elicito, quam imperato; quanvis enim interveniat sensus, cubatio, &c. tamen hec non sunt formaliter, & expressè imperata, sed tantum virtutiter, & interpretative, unde licet illa clementer pro actibus externis, non tamen a voluntate for-

maliter semper imperatis, quo sensu hic de actibus externis loquimur, & dicimus sine quocumque tali hoc modo considerato, hoc est, a voluntate imperato posse omissionem contingere tam internam, quam externam. Ita discurseramus loc. c. que hinc reperire placuit pro fundamentali illius discursus refutatione: alia verbo plura argumenta contra hanc sententiam ab Adversariis obiecta vide foliata loc. cit.

30 Secundò queritur, An actus conjunctus omissionis culpabilis sit peccatum. Quoniam dubio precedenti dictum est, regulariter, & ordinariè loquendo peccatum omissionis non contingere sine aliquo actu, qui ejus causa direcèt, vel indirecte existat: queritur in præsum, antea actus regulariter conjunctus cum omissione culpabilis semper sit peccatum, ut v. g. si quis fuderet, omnia cuiuslibet semper sit peccatum, & ceteris. Alii negant esse peccatum ratione omissionis, etiam si ex esse peccatum non esset, ut Capitoles, Valentia, & alii nonnulli. Alii negant esse peccatum ratione omissionis, si in esse peccatum non sit, ut Durand. cum quibusdam aliis. Communior tamen, & probabilior opinio, quam amplexi sumus qu. 4. cit. art. I. nro. 109. distinguunt, quia voluntas ejus, qui Sacrum omittit, duobus modis in actu illudendi ferri potest, vel a iunct faciendo, dum Sacrum audiendum est; prima antecedenter, itau voluntas fudendi, vel actus studienti sit causa omissionis Sacri; secundò concomitante, aut consequenter; ut cum aliquis propter pluviam s. verbi gratia, aut alienam causam jam ante deliberate statuit omittere Sacrum, & postea ne sit otiosus, vel stude. Tunc ergo actus est causa omissionis culpabilis, tunc est peccatum, quia omnis actus liber, qui est causa aliquius peccati, est etiam peccatum, & malitia eiusdem rationis infictus, unde talis actus in causa postulatio est peccatum non tamem ab omissione peccato distinctum, nisi sit aliquide malus; ex quo sequitur in Confessione fati esse, ut v. g. quis declarat se in die festo Missam omisisse, nec ulterius reneri ad explicandum, quamnam actus illius omissionis causa fuerit, si actio illa ex se malorum non sit. Hoc tamen cum ea limitatio non intelligendum est, ut dictum est loc. cit. dummodo actus ille, qui est causa omissionis, non sit ipso quoque sub praecipio, & quidem magis urgente, tunc enim actus est bonus, & a peccato omissionis excusat; et enim regula generalis, quod quando duo precepta simul occurront, quae ambo ferri non possint; tunc illud fermandum est, quod magis uret, qualis dicitur esse visitatio infirmi periclitantis temporis Sacri, nam visitatio illa in tali causa a charitate precipitur, & ideo auditio Sacri praeferi debet, qui praepicitur a Religione.

31 Quando verum actus omissionis conjunctio non est causa omissionis, nec est incompositibilis cum actu precepto, sed omnia concordanter ad omissionem le habent, ut est oratio, vel recitationis officii in omisione auditionis Missarum, non tunc est nullitas omissionis, immo bona, & laudabilis esse potest, ut quis volens tempore Sacri domini manere propter pluviam, legeret horas Canonicas, non peccaret legendo horas, sed tantum peccaret omittingendo Sacrum. Hoc autem notanter alterius de actu omissionis conjunctio, qui non est causa omissionis, nec est incompositibilis cum actu precepto, nam aliqui putant actus omnes cum observantia precepti incompositibiles, quos homo facere eligit, postquam apud se statutum non observare precep-

prum, ad huc malitiam omissionis contrahere, & alii qui hoc asserunt taliter de prima operatione, que post illud proprium per se primò eligitur, etque incompofibilis cum observantia precepti, ut Vafquez, Beccanus, Bonacina, & ali nonnulli. Alii tantum probabilis univerſaliter negant operationes etiam cum observantia precepti incompofibilis, quae fuit tempore omissionis, etiam per le prime exercitiorum polt voluntatem omit- tuntur preceptum, et peccata, dummodo integrum sit homini, cum liberum, eas relinquere, & ad observantiam precepti se applicare; unde si quis apud se deliberavit propter pluviam non ire ad Sacrum, & postea studium elegit, ne tempore Sacri orio torpeat, dicunt hoc studium, etiam si incompofibilis Sacra malitia omissionis non contrahere; & hoc probabilis esse diximus loc. cit. & ratio est, quia supposita semel illi mala voluntate non audiendis Sacrum, jam omisso sufficienter intelligitur per eam cauata; neque studium illud esse incompofibile cum auditione Sacri inferri necessariò esse illius cauam, supposito enim quod omisso Sacri semel haberet propriam, & sufficienter cauam fui, quicquid potest apportione incompofibile cum auditione Sacri, per accidentem se haberet ad omissionem, & nullo modo est cauallius, quia omisso jam intelligitur sufficienter cauam per aliam canam, nempe per voluntatem omitendi ob difficultatem exequi a domo propter pluviam. Ita etiam Suarez, Salas, Amicus, Arriga, Oviedius, Paufaligus, Lezana, Averfa, Morandus, & ali communiter ut fusus

prosequitur loc. cit.

32 Tertio queritur, Quo tempore peccatum omissionis contrahatur. Et quidem certum est apud omnes quando actu omittitur actus praecepti, si ad libertatem ad eum ponendam, tunc contra peccatum omissionis extenuat, quia tunc vere, & liberè violatur praeceptum; unde solum difficultas est in causa, quod fieri impedit libertas ex ebrietate, vel fomino, & sensus questi est, an peccatum contrahatur, non tantum quando quis occasionem dedit, & causam probabilem futuræ omissionis, sed etiam tempore post adveniente, quando currit praeceptum implementum, et iam tunc vitari non possit, putat se sequatur omissionis in ebrietate, vel fomino, in quo statu est impotens ad observandum praecepi. Prima opinio affirmat utroque tempore peccatum omissionis contrahitur, quando scilicet datur causa omissionis, & quando re ipsa accidit, etiam sibi tunc sit ablata libertas per ebrietatem, vel fomum, Ita Thomistæ, Cajetanus, Medina, Tannerus, Suarez, Valentina, Lezana, Averroë, Aquinatus, Serra, & plures alii Recentiores. Secunda opinio affirmit tunc tantum peccatum omissionis contrahi, & omissionem ad culpam imputari, quando re ipsa currit praeceptum, & ponitur omissionis, & ratio est, quia sicut per praeceptum affirmativum non obligat ad tempus, sed per determinato tempore, ita omissionis, quæ praeceptum affirmativum opponit, non contrahitur, nec ad culpam imputari, nisi pro tempore, quo praeceptum obligat, sed contingenter potest, ut praeceptum obliget tempore, quo quis ebrius est; ergo, & c. pro qua opinione citari solent Marthili, Alcodorensis, Palatus, et etiam ipse D. Th. qui pluribus in locis, ait pro illo tempore solum aliquem cessando ab actu peccare, quod obligat praeceptum affirmativum. Tertia sententia est contra tenet, quod licet re vere peccatum omissionis contrahatur, quando currit praeceptum, supponit libertate in operante; non tamen ablata libertas per ebrietatem, vel fomum, quo sicut versatur haec quodlibet, sed in tali casu affirmit tunc peccatum omissionis contrahi, quando quis dedit causam illius, v. g. per ebrietatem, vel fomum, non autem ex tempore ebrietatem, vel fomum, quando actu praeceptus, v. g. audito Misere fieri debebat, pro quod cœtantur antiquiores D. Bon., Gab. Adrian. August. & sequuntur Recentiores communiter Vasquez, Arriaga, Amicus, Oviedo, , Capensis, Morandus, & alii patim.

33. Hanc quoque questionem fuisse tractavimus d[icit] p[ro]p[ter]o, cit quib[us] ubi habet tertium sententiam statutum tamquam de mente D[icit] Bon[ifacius]. 2. 33. 2. 3. 3. 4. 1. ad arg. & dist. 36. 1. a. 1. q[ui] 2. ad arg. & 3. 1. 2. a. 2. q[ui] 1. ad arg. acceptam Scotti 2. d. 40. & 42. in principio, & fine. & quod. 18. Quar[et] ex ibi dictis ab solleitatem eiis, quod supposito libertatis impedimento tempore, quo currit praeceptum affirmatum, tunc omisso rei precepta non impunitatur ad culpam, sed folium quidam data liberitate fuit suis a subiecta omisionibus; quis proinde in eo causa peccatum dici non potest, sed tantum est actum peccati, vel si peccatum dicatur, non debet dici peccatum in se, sed tantum peccatum in causa. Probat assertum quoad primam partem, peccatum enim debet esse voluntarium, & liberum, cum libertas sit fundamenum totius generis moris; sed omisso actus precepti in foris, vel in cibetate conlectus, & idem est de commissione libera, esse nequit etiam secundario libertate ab actus derivatas; ergo nequissim esse in peccatum, sed tantum in appositione cause: Major patet, probatur minor, quia ut alio sit idoneum moralitatis

subjectum ex Arist. 3. Ethic. c. 5. in fine, ita debet esse libera-
ut nedium in principio, sed etiam in medio, & fine sit in potest-
e voluntatis elicitis, vel imperatis, ut etiam docet Scot.
ad 4.2. infra B, sed quando omissione in fonte, & celebriter constituit, actus voluntatis jam praecepsit, & omissione illa non amplius subdatur voluntatis dominio, nec ipsa dicitur actu libera-
re reflectu illius; ergo ictus in eo causa ab actu voluntatis liberta-
tis non participat, nec etiam fecundari, ita nec pariter mali-
ciam. Deinde probatur assertio quod ad secundam partem, quod
nempè in his, & similibus casibus malitia omissionis contrahatur in applicatione, & appositione cause, qui sunt in volun-
tatis potestate, quia tunc est voluntate indirexisse, & in causa talis
omissionis, & direxisse volitus est actuus cum observantia praecipi-
t incompossibilis; obiectio, feliciter, vel fonsmissus; ergo tunc
contrahebitur malitia omissionis, feliciter, in causa.

Confirmatur quia ut dicebamus loc. cit. hac ratione praesideat etiam in peccato commissione, qui voluntarie alteri venenum propinavit, etiam si effectus non sequatur, peccatum in hujusmodi veneni propinacione, quia tunc voluntarie causa homicidii adhibuitur, & per ipsum non fecit, qui sequestrat; ergo pariter se inebrians, aut dormiens prvidens ex ebrietate, vel somno fecuturam Misericordiem omnisonem, tunc ejus malitiam constituit, quia dare eum cauham, ^{venientiam} quod modis est a priuato confituti, tunc primi uniuersitatis vixerit ex fusione, &

34 Nec refert, quod quando causam apposuit, præceptum audiens. Misericordia superbae: licet enim tunc præceptum non

QUÆSTIO TERTIA.

De Peccato mortali, & veniali.

Secunda divisio generalis peccati actualis q.t. hujus
disp. art. 1. assignata est in mortale, & veniale, ubi
diximus per mortale, ut ipsius nonum fons, illud
intelligi, quodammodo Deus offendit, ut in animam
privationem gratie inducat, & amicitia divina, que ex privatio-
ne est mors animae, & puniatur etiam eterna pena, que est mors
secunda. Veniale autem, quod licet peccatum sit, & aliquo modo
Deum offendat, non tamen ita graviter, ut amicitiam cum
Deo destruer, & eterna pena reatum inducat, ac proinde ut
ipsius nonum fons, faciliter veniam conseruit, vel aliquo modo
venia dignum est; verum quia dixerim modum allatum,
quod mortale eterna, veniale temporali pena dignum sit, non
est a priori, sed a posteriori, supponens aliquid discrimen primi
confitentes, & unus ab aliis differentes; ideo in presenti co-
rum primaria differentia, ac veluti essentialis inquirenda est, ut
uniuscuiusque essentia, & quidditas dignissimi possit; quod bre-
viter expediemus ex iam dictis disp. 9. cit. de peccatis qu. 6. ubi
fusse, & scholasticis de hoc discrimine tractavimus.

ARTICULUS PRIMUS.

An aliud sit peccatum mortale, aliud veniale, & quomodo inter se differant.

37 **P**rimò certum est, & ex fide dari quidam peccata mortalia, & quidam venialis tantum, divina namque scriptura pluribus in locis refutat damnationem, seu mortalem eternam pro quibusdam peccatis incurri, ut Ephes. 5. *Omnis fornicator, aut immundus, &c.* non habet hereditatem in Regno Domini, & Apoc. 12. *Homicidi, & fornicati, &c.* par illorum erit in flagro ardenti, igne, & sulphure; quod verum quod dampna peccata finit tantum venialis indicat etiam eadem scriptura Prov. 20. *septies in die cadit iustus, &c.* Et 1. Joan. 3. *Sed dixerimus, quia peccata non habemus, ipsos nos fiduciam, & veritas in nobis noster, quo locutus.* D. August. adverbius lib. de natura, & gratia c.39. sermo eius de peccatis iustorum, ob quod iusti esse non desinunt, & quia proinde cum gratia sanctificanteflare possint, qualia sunt peccata venialis; & etiam statutum effici Concil. Milevitano can. 17. & Trident. fest. 6. cap. 31. ubi exprefit declaratur iustus, & sanctos in levia, & quotidiana, quia etiam peccata venialis dicuntur, quandoque calere. Præterea certum est, ac de fide differeniem peccati mortalis, & venialis non ex eo defundendum esse, ut quidam Hæretici dixerunt, quidam

35 Quod tandem queritur. An qui propria calpa incidit in aliquem moribus diuturnum incurat omnes omisiones ex eo sequentes. Ratio dubitandi deducit ex resolutione dubi praecedentis, quia si in predictis calibus peccatum omisionis universaliter contigerit in appositione causa, non potius pro illo determinato tempore, quo ingerit praeceptum, sequitur quod illi voluntariè, & propria culpa incidit in aliquem moribus diuturnum, ex quo prævidit plures fecuturas omisiones, verbi gratia jejunandi, audiendi Sacrum recitandi officium, &c. incurrat omnes carnales malitias, quod valde durem videtur; probatur sequela, quia, quando debet causam talis morbo, dedit etiam illam omnibus prædictis omisionibus, quas prævidit ex futura. Hanc quoque difficultatem attigitus n. 5. cit. proprie num. 151. ubi diximus varias esse illius solutiones, ut res videat apud Suarez, Bezanum, Lezzanum, & alios nostræ opinionis factores; communiter tamen ab eis se qualiter admitti, si hujusmodi omisiones fuerint actu prævisæ, & falsoe indirec-
tæ voluntariæ. Addunt tamen, quid, ut ille omisiones sint voluntariæ indirec-
tæ, opus est non solum esse prævisæ, sed esse fati-
tas, ut præceptum obliget ad vitandam ægritudinem, & mor-
bum, ne illa sequatur; præcepta autem potissimum ad hoc non obligant, nisi quando omisiones proxime, ac veluti eodem quasi tempore mortaliter loquendo sequuntur; unde dicunt, quod
quia jure humano ligant, non impuntantur in causa remota, quia id ester valde durum, sed tantum in proxima, que, scilicet, eodem quasi tempore impediat executionem, vel collit media ad eam per ordinata, ut in projiciente breviarium, vel se in-
briante respectu officii recitandi, non sic autem impedit recitationem officii, vel Missæ auditionem ægritudine, que ex nimio potu, vel culpo incurrunt, sed solum valde remota, Ita discur-
rimus loc. cit. & plurim satis probabilis sententia.

Ex documentis suis, ac quoniam, ut dicitur, non solum
peccata omnium prædilectionum, aut fiduciarum venialia sunt;
reproborum vero, & infidelium mortalia, sed ex propria ratione,
& nature ipsorum peccatorum; nam scriptura expresse testatur quosdam prædilectiones, & fideles mortales peccare, ut confitit de Davide, cum adulterio perpetravisset, quod peccatum mortale, fuit, & S. Petrus, cum per Christum negavit, in
qua negatione utique mortaliter peccavit, ut D. Augustinus testatur tract. 66. in S. Joan. ubi dicit illum timendo corporis mortis temere per istam negationem mortem animæ incuruisse. Id etiam confitit per Bala Pil P. Gregor. XIII. in quo propositum Michaelis Baii damatrorum. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne mereatur penam aeternam. Denique id etiam probatur ex eis, quod si omnia prædilectionis non peccata venialia essent, sequeretur a prædilectionis gratian sanctificante nunquam amitti posse, cum per solum peccatum mortale amittatur, quod tamquam falsum, & hereticum a Conc. Trident. sens. est. can. 3, damatnum est.

36 Secundum, convenienti Doctores, peccatum mortale duplex esse, aliud est mortale ex genere suo, aliud ex accidente. Mortale ex genere suo est, quod per se ledit charitatem Dei, vel proximi ad seipsum, res aut inca, vel nos ipsos graviter corruptit; unde peccata omnia contra virtutes Theologicas mortalia sunt ex genere suo, quia Deum offendunt, & aliquo eius interno bono nocent, verbis gratia, veracitate, misericordia, vel charitati i te me ferunt omnia, quia sunt contra Decalogum precepta, quia que contraria tria prima præcepta comittuntur, non continentur Deitati scientia, omni potestio divinis, ejusque honoris exterior, vel interno, que verò contra relata præcepta fiunt, nocent perfide, bono, aut iuri proximi, peccata verò ille seipsum, que capitale dicuntur, aliqui Doctores afferunt non omnia esse mortalia ex genere fundo, quo infra suo loco di-

...cum ex peccatis tuis producentur sententiae.

idens, sic non semper species distinguntur, quia utrumque peccatum hoc modo confidatur potest esse circa idem objectum, & contra eamdem virtutem, ut patet de furo, quod fivit grave, sive leve semper est circa idem objectum, scilicet rem alienam, & contra eamdem virtutem, & restitutinem moralem, scilicet contra iustitiam; in genere autem moris, quod peccatum sit magis, utrumque grave contra eamdem virtutem non variat species moralitatis. Ex quo sequitur communem illam divisionem peccati mortali, & venialis in mortale, & veniale aut ex genere, aut ex circumstantiis, vel sub aliis verbis in mortale, & veniale aut per se, aut per accidentem, dari de mortali, & veniali philosophice consideratis, & in genere moris, non autem theologicè; quia in honore finium minima theologiae considerata tam per se differunt species futuri, & verbum joculum, quam furtum leve, & grave, quia tam per se est contra consilium dumtaxat, non autem contra praeceptum propriè dictum furtum leve, ut sic, quam verbum joculum, ut fuisse explicavimus loc. c.
47 Sed infant Thomiste fulgentes mortale, & veniale non distinguunt species, quando objectum est idem, seu quando circa eandem versantur materialia, quia peccatum veniale ex sola indeliberatione habet idem objectum materiales, & formale cum actu deliberato; ergo species non differunt. Consequentia probatur, quia actus bonus deliberatus, & indeliberatus circa idem objectum fuit ejusdem speciei; ergo idem dicendum de actibus malis similibus.

Confirmatur. quia poteſt etiam idem actus numero ſucceſſi-
ve fieri mortale, & veniale, ut pafio Doctore dicente, dicente
peccatum mortale poſte aliquando fieri veniale, & e contrario,
& nos etiam dicentes art, feq, ut si mortale, & veniale ſpecie
diſtinguantur, & eſſentialiter id fieri non poſtet, quia quod eft
in una ſpecie eſſentialiter, non poſteſt ad aliam tranſire, homo
enim non poſtel fieri equus, nec per ſe, nec per adiens; ergo
ſpecie non diſtinguantur.

Respondet, argumentum probare solum mortale, & veniale, quando circa idem objectum verfatur, non distingui species in genere moris philosophie, quod nos quoque gratis concedimus, non tamen probare, quod specie non distinguantur adhuc in genere theologico, quia, ut supra dictum est, ad hanc distinctionem inducendam sufficit diversa intentio obligandi in legislatore; diversa est autem obligatio, qua inducitur per praeceptum proprium dictum ab illa, que inducitur per consilium, & si circa idem objectum versarentur, quia praeceptum obligat ad aliquid supliciter necessarium ad salutem, consilium autem ad aliquod utile tantum, sine quo finis adhuc conseruari potest. Ad confirmationem concessa majori neganda est minor; & ad probationem dicendum veniale pro formalium nunquam mortale fieri posse, vel e contrario, ita ut mortalitas transeat in venialitatem, vel e contrario, quia hoc implicat, hec quid homo fit equus, sed bene veniale pro materiali potest fieri mortale, & e contrario quatenus potest item actus credere in libertate; & cognitione obiecti, aut quantitate, quo casu defineretur in venialitas, & advenire mortalitas, unde veniale formaliter nunquam fit mortale, nec e contrario, sed substitutum unius malitiae transit ad aliam, quia tam venialitas, quam mortalitas accidunt actu, nedum in esse nature, sed etiam in esse moris; & hoc verificatur non tantum de actu exteriori, sed etiam interiori, quia actus malus inchoari potest cum semipleena deliberatione, continuari posita cum plena deliberatione, atque ita prius erit venialis, deinde mortalis. Alio plura de hoc punderi videntur postuloc cit.

ARTICULUS TERTIUS.

In peccatum mortale possit aliquando fieri veniale, & è contraria.

toient, quia ratione peccata mortalia, & venialia inter se alio-
noi pofint, prima tamen, & omnium principia eis, quam
tradidimus q. s. cit. ar. 2. in fine, & eis vis, ac obligatio prece-
pi, contra quod peccatum committitur; si enim est praeceptum
proprium dictum, obligans, scilicet, ad aliquod simpliciter necel-
fariarium ad falutem consequendam, peccatum contra illud fidei
commissionis, sive omissionis est mortale, si vero non prae-
ceptum proprium dictum, sed potius habet rationem consilii, quan-
tus obligat ad aliquod utile tantum, non autem necessarium
pro salute consequenda, erit veniale. An autem obligatio sit
praecepti, vel consilii, ex Scripturis, praecepit dignifici potest,
ru doct. D. Auguſti in Enchirid. cap. 78. quando enim Sacra lit-
terat traducunt peccatum aliquod ad Regno Dei excludere, inimici-
cium Dei confitentes, externa morte peccatorum dignum effi-
cere, ut ad Rom. 1. *Qui radix agnus digni sunt morte & ad Galatas*
Quinque agnus Regnum Domini non possibunt, & similia, ex
his, & similibus loquendi modis recte inferatur peccata hu-ju-

à peccato mortali excusare, ut dictum est art. 1. hujus questionis num. 38. Itaque hinc deducitur peccatum mortale ex suo generi tribus ex causis veniale fieri posse. Primo ex parte intelligentia non sit perfetta advertentia malitia, scilicet deliberatio, qua ratione ira, quæ ex suo genere mortalitatis, propter imperfectionem, an omnia venialis fieri potest, si aliquis, verbi gratia, ex imperfecta rationis advertentia, & deliberatione vindictam aliquam gravem appetat. Deinde peccatum mortale ex generi, si non potest fieri veniale ex parte voluntatis, si non adit perfectus conatus, cuius signa sunt, si quis valde timide, & suspicere processus se minimis, vel si temeritatem fuit non plenius sui compos, judicetur se id non fuisse facturum, si plene vigilat, & familiari. Tandem mortale fieri potest veniale ex parte materie, si haec fit parvi momenti, quia ratione furtum, quod ex genere suo est mortale, ratione levitatis materia veniale fieri potest si res furto ablata sit vilissima, & pretii exigui, & infirmi; quando autem materia sit parvi momenti discernuntur de illi morali iudicio viri prudenter, & attendente etiam sunt circumstantiae, quia contingere potest, ut res ex se levis, attensum circumstantiis boni communis, vitandi scandali, &c. fiat gravis unde DD. deducunt gravitatem, vel levitatem materia desumendam eis non tantum ex ipsa fecundum se considerata, sed spectatis omnibus circumstantiis, & exemplum commune affert foli de eo, qui sartori acum furatur, quia licet fecundum se sit materia levis, potest tamen tale furtum esse peccatum mortale, si acus sit sartori omnino materia necessaria ad vitam sustentandam.

5 Secundum convenientem Doctores peccatum quoque veniale ex suo genere posse ex accidenti fieri mortale variis modis, qui tamen omnes haec universaliter reguli comprehenduntur; scilicet tunc fieri mortale, quando supervenient aliquae circunstancia transuersa ad speciem peccati mortalis, in singulari autem, quinque praesertim modis id posse contingere dicunt. Itaque in primis peccatum veniale fit mortale, quando committitur dubitando, aut credendo se facere peccatum mortale, tale enim efficitur ex dictamine conscientie erroris. Deinde si veniale in pravum aliquam finem reteratur ex intentione operantis, ut si quis verbum otiosum dicit, vel mentitur eo fine, ut ad formacionem somnium inducat; quando tamen non est duplex peccatum mortale, unde necessarium non est mendacium illud in Confessione exprimeri, sed solum diffidencia confessionis, quia seculula malitia mortalis finis manet veniale. Rursus veniale transit in mortale ratione nimis affectus in rem aliquam, ut si quis ita inordinatè et infausti, ad fabulas lusum, verba otiosa, & familia, ut malit fello omittente Sacrum, quam illici privari, ac etiam si commitatis peccatum veniale cum ea animi preparatione, ut si efficeret peccatum mortale, eodem modo perpetraretur; hic tamen affectus non tantum habitualis, sed optimo responsio; furit illud ultimum esse peccatum mortale, non quia ex illo, & aliis praecedentibus mortale illud peccatum confutetur, & coalescat, sed quia in hoc ultimo furto pote levia fura, sed tantum quantitatim pervenit, quae conjuncta cum praecedentibus materiam notabilem, & gravem constituit; unde in hoc ultimo furto peccat mortaliter advertens ad quantitatem praecedentem, non quia plura venialia unum mortale efficiant, sed quia ultimus actus versus circa unum mortale sufficiens est, que cum praecedentibus continuata ad peccatum mortale sufficiens est; licet enim materia illius actus sit secundum de levis, ac per consequens secundum illud furto sufficiens pro peccato veniali; tamen prout conjuncta, & unita moraliter cum materia praecedentium est gravis, & notabilis, atque ideo ad peccatum mortale sufficiens; advertendum tamen est esse debere continuationem moralem iuxta communem hominum iudicium, & astimationem, neque enim continuare levia fura quis dicitur, si hodie parvam quantitatem furetur, & poterit sex metras parvam aliam, & sic deinceps. Dices, malitia peccati mortalis simpliciter finita est non infinita, ut supra dictum est; ergo postquam tot peccata venialia cumulati, ut ad quantitatem illius maliti perveniant:

perpetrare; si tunc affectus non tantum habundat, sed etiam actualis esse debet, ut peccatum contrahatur, quia ad culpam non imputatur id, ad quod committendum habuit tunc es paratus. Præterea venit fit mortale ratione gravis scandali, quod peccator secuturum prævidit, aut previdere potuit, ac debuit, ut si ex tali peccato venire alter occasioem blasphemandi defusmat, quia in hoc casu tali operi aliquid superadditur graviter charitati repugnans. Addunt aliqui veniam, vel opus indifferens transire etiam in mortale, ratione periculi incidenti in mortale, quando nimur quis sine sufficienti causa.

55. Hac igitur a Doctoribus constitutior regula generalis, quod quotiescumque materia ultimi peccati venialis conti- nuari potest cum materia precedentium, qui quantitas ex hypothesi sufficiat ad mortale, ultimum peccatum, verbi gratia, fortunum, in quo materia notabiliter completeret, est mortale, quod per se aliquin effet veniale; quia in hoc ultimo furto continetur expresa, vel tacita voluntate iniuste retinendi parva, quantitates etiam antecedenter ablatas; quando vero materia ultimi peccati non potest continuari mortalius cum materia precedenti pecatorum venialium, ultimum peccatum non est mortale, quia finaliter in materia sunt parva. Sed divisa rema-

53 Tertio, est specialis difficultas, an peccatum veniale propter cuius multiplicacionem fieri possit mortale, ita scilicet ut plura peccata venialia integrum unum mortale. Ratio dubitandi pro parte affirmativa est, quia D. August. exprefſe hoc docuile videtur, nam tract. i. in epist. D. Joan. ait multa peccata levia faciunt unum grande, multa gutta implent flumen, multa grana faciunt massam, & ferri. de sanctis ait, non formidat majora, sed etiam minora, & nimis plura sunt, mergunt; & epist. 128. si collecta contra nos fuerit, ita nos gravata est mortale, quia singula materias sunt parvae, & divisa remanent ab eo mortali conjunctione, & conqueferunt ultimum peccatum retineat qualitatem peccati venit. Ita Bon. disp. 2. q. 20. p. 5. cum pluribus aliis ab ipso citatis. Quoniam vero haec doctrina non ibi omnibus peccatis venialis locum habet, ut postfatum sum cum precedentibus materialia notabiliter peccati mortalis constitutum, ut patet de mendacio jocoso, quod licet multissimum reperatur, nunquam tam summa cum precedentibus materialia peccati mortalium integrat, & constituit, Ideo ad hoc non potest esse longiora, & certiora, & clara predicatione.

bunt, & oppriment, sicut unum aliquod grande peccatum. Confirmatur ratione, quia plura furtar parva, cum ad materiam gravem pervenient, sunt peccatum mortale, & idem argumentum in aliis materiae fieri potest; ergo plura venialia unius mortale constitutum, & ob id Gloria in cap. Tres sunt de penit. docebat ex pluribus peccatis venialibus nisi unum mortale.

Disputatio XV. De Peccatis.

mortalis, ut etiam inferius suu loco declarabitur. Porcatum vero veniale etiam triplex est, ut dictum est disp. 6. cit. q. 6. ab initio; aliud est veniale ex suo genere, & objecto, quia nimur verberatur circa obiectum, quod est materia levis offensa, ut verbum otiosum, immoderatus risus, & similia; aliud est veniale ex paritate tantum materie, ut fursum in pars quantitate, aliud tandem veniale dicitur ex imperfectione actus, id est, ex defectu deliberationis, ut subiti, & indeliberati motus odi, invidie, superbia, luxurie, & similes. Hoc autem inter se inter peccatum veniale ex paritate materie, & veniale ex imperfectione actus, sed ex defectu deliberationis, quod veniale ex imperfectione actus potest in quacunque materia contingere, quam ex suo genere gravissimum; unde qui subita quadam ex corruptis blasphemat, vel alium percudit non plene advertens, quod dicte, vel faciat, non peccat mortaliter, sed venialiter tantum ex defectu plena advertentie, & deliberationis; ad peccatum enim mortale plena advertentie, & deliberatio requiritur, ut dictum est quell. 1. hujus disp. at. 2. nro. 12. Veniale autem ex paritate materie non potest in quacunque materia contingere, non enim in qualibet materia datur parvitas rei, seu materie, & ratione cuius peccatum, quod aliquo fuisse mortale, efficiatur veniale, & ratio est, quia temporex usus genere inventetur culpa mortalitatem in ea materia, in qua reperitur integra ratio injuria, & offensa, cum ergo detur aliqua materia, hoc est parva, in qua reperitur adhuc integratio ratio injuria, & offensa, legimus non potest in paritate materie in qualibet materia. Ita Bonacina disp. 1. q. 3. punct. 4. cum Suarez, Sanchez, & pluribus aliis, unde deducit non dari parvitatem materie in actu odii, quo quis Deum prosequitur, neque in iuramento falso auctorior, quamvis res, supradicata sunt ceteris sententiis quell. 6. citat. art. 1. Quidam enim existimat in eo differe, quod mortale sit contra legem, veniale vero praeceps legem. Alii, quod mortale sit contraria peccatum, veniale vero contraria Concilium, qui dicendi modus communiter etiam Scoto tribuitur, at disp. 2. B. Alii, quod mortale dicit deordinationem ab ultimo fine, quia tollit charitatem, & gratiam, per quam homo ad Deum ordinatur, & illi tamquam ultimo fine conjungitur; veniale vero non tollit ordinem ab finem, sed tantum media, quia non potest inordinari in actione humana, qua ad Deum referri debet, tamquam ad ultimum finem, nec tamen potest, cum peccatum in Deum referri nequeat, unde aduersus illi, qui immediata tenuit contra finem, scilicet, Deum, sunt mortalia; qui tenuit contra finem, & ceteris notior, & a Recentioribus communiter magis recepta, & approbata; adhuc tamen neque ipsa est prima, & essentialis, quam hic vestigamus, cum per eam non tam essentialia ipsius peccati, quam unum illius effectus declaratur, quia non adhuc per eas sufficiunt declaratur quod hic inquirimus, quid, scilicet, sit in mortali peccato, ratione cuius sit gravis offensa Dei, & ulti inimicitia fundet, & quid in veniali, ratione cuius sit levis offensa, nec ulti illud fundet; quare si magis remote, & radicaliter talem differentiationem assignemus, dicere debemus mortale est transgressionem praecipi, & graviter obligantis, veniale vero praecipi levius, vel leviter obligantis, quod nifi explicare velim circulo virtuoso; ut praecipum graviter dicatur, quod obligat sub mortali, & leve quod obligat sub veniali; recurrentem est ut ibi dicebamus, ad explicationem ex Scoto mox assignandam, quod praecipum graviter obligans sit illud, quod obligat ad aliquod necessarium

in

Quæstio III. Articulus II.

inlevi materia videatur contraria illud praecipuum. Non furaberis, re tamen vera cum tali circumstantia, scilicet, parvitate materie non est contraria praecipuum illud ne gravior obligans, sed tantum leviter, quia ratione dicitur habere rationem confilii, quia cum tali circumstantia non graviter obligatur; unde illa eadem lex Non furaberis, idem obiectum respiciens, scilicet, rem alienam, si cam relipicit in magna quantitate, est praecipuum gravior obligans, quia obligat ad aliquod necessarium pro ultimo fine consequendo; si vero in parva quantitate, est praecipuum leviter obligans quatenus obligat ad aliquod utile tantum, quia ratione dicitur habere rationem potius quam praecipi, & idem dicendum de aliis veniabilius ex deliberazione.

43 Postremo, hic queri solet, an peccatum mortale importet gravitatem infinitam, & proponitur solum quod est peccato mortali, quia de veniali concedunt omnes non habere rationem infinita offensa, neque difficultas est, an malitia peccatorum mortali sit infinita secundum quid, & intrinsecè modo, quo actus in se quidem finitus, attingens tamen obiectum infinitum dicitur esse quodammodo infinitus extrinsecè, & objective, scilicet concedunt omnes malitiam peccati etiam venialis esse infinitam; sed difficultas est de infinitate simplicitatis, non quidem in rotâ entis latitudine, sic enim constat solidus Deum esse infinitum, sed de infinitate in certo, & determinato genere nempe in genere malitiae, & offensae, affirmant Thomistus quamplures, quorum principium fundamentum est, quia offensa, & iniuria crevit ex dignitate personae offensae, & id est gravior offensa, quia persona offensa dignior est, sed dignitas Dei per peccatum offensa est simpliciter infinita ergo. Seco. Hanc etiam questionem ex professo tractavi disp. 6. cit. qu. 7. ubi art. 1. statutum est cum Scoto pluribus in locis ibi citatis, quem Recentiores communiter sequuntur, peccatum in ratione offensae non includere malitiam simpliciter infinitam, & intrinsecè, & formaliter, sed tantum secundum quid, & fundamentaliter unicuius huic tentient, ac veluti a priori, & ut ibi offenduntur, est quia infinitum simpliciter in aliquo genere dicitur illud, quod maius dari non potest in eo genere, in quo est infinitum, ut constat ex dictis in Physica declarando naturam, & conditionem infiniti simpliciter, & in actu, quod vocant categoriacum cum Arist. 6. Phys. si enim daretur maius infinito, jam infinitum haberetur terminus, ultra quem protenditur illud, quod est maius, atque ita non amplius infinitum foret, sed finitum in eo genere, in quo infinitum ponebatur, sed ex peccatis mortalibus unum est alio maius, & maius in ratione malitiae, & offensae; ergo nullum peccatum est simpliciter infinitum. Nec valer communis Adversariorum responso, argumentum probare tantum malitiam peccati esse infinitam in ratione malitiae, non autem in ratione offensae, & iniuria. Non valer, inquit, quia peccatum est malitia, & offensa Dei, inveniatur in eo genere, in quo infinitum ponebatur, sed ex peccatis mortalibus unum est alio maius, & maius in ratione iniuria, & contemptus Dei, quia habet malitiam, que est privatio observantie, & praecipi legis Dei; ergo si ipsa ratio malitiae in peccatis est inqualis, & simpliciter magis, & minus, etiam ratio offensae, & iniuria in omnibus peccatis aequalis est non potest, sed major, & minor pro peccatorum gravitate; consequenter probatur, quia ut ibi dicebamus, accessiorum sequitur naturam principalis, & quod sequitur aliud per modum passionis, nequit habere perfectiorum modum effendi, quam illud.

44 Ad fundamentum in oppositum iam diximus q. 7. citat. art. 2. distinguendam est major, quod crevit iniuria ex dignitate personae offensae, non quo ad qualitatem, sed secundum aliquam proportionem, & id est ex dignitate infinita Dei offensae non inferatur iniuria infinita simpliciter, & positiva, sed solum infinita secundum quid, & negativa, hoc est, excellenter superioris gradus, & ordinis, adeo dari tenuerat major gravitas ex tali circumstantia personae offensae, & ratio est, quia dignitas personae non est causa præcisa augmenti offensae, sed alia quoque concurrent, que sunt finita, & limitata, sicut etiam est contra actus charitatis in Deum non crevit; in bonitate ad aquitatem, quantum obiectum est bonum, quia actus limitatur principio creato, a quo elicetur. Alia plura ad hanc difficultatem spectant, posunt loco citato, siquidem juxta nostrorum instituta ea solum hic repetenda, & recollecta judicavimus, quia ad proximam pertinent, & ad moralem institutionem necessaria, vel saltē utilia censemus.

ARTICULUS SECUNDUS.

An peccatum mortale, & veniale differant generis, vel speciei, & qualiter sit ineris utrumque discernendum,

45 T homist., & alii Recentiores in hac questione ita communiter discurrunt, quod loquendo de peccato mortali, & veniali quantum ad rationem offensae nequeunt esse ejusdem speciei, aut generis, sed neceesse est diffire speciei, & generis, quia peccatum mortale est gravis offensa Dei, & privat gratias, & charitatem, mortemque anima spiritualem affert, venialis vero est levis offensa, nec priva charitatem, & gratias, nec mortem afferit spiritualem, ut patet ex dictis. Loquendo autem de peccato mortali, & veniali quantum ad rationem malitiae, dicunt speciei differe, si comparatio fiat inter veniales mortales sit infinita secundum quid, & intrinsecè modo, quo actus in se quidem finitus, attingens tamen obiectum infinitum dicitur esse quodammodo infinitus extrinsecè, & objective, scilicet, inveniatur concedunt omnes malitiam peccati etiam venialis esse infinitam; sed difficultas est de infinitate simplicitatis, non quidem in rotâ entis latitudine, sic enim constat solidus Deum esse infinitum, sed de infinitate in certo, & determinato genere nempe in genere malitiae, & offensae, affirmant Thomistus quamplures, quorum principium fundamentum est, quia offensa, & iniuria crevit ex dignitate personae offensae, & id est gravior offensa, quia persona offensa dignior est, sed dignitas Dei per peccatum offensa est simpliciter infinita ergo. Seco. Hanc etiam questionem ex professo tractavi disp. 6. cit. qu. 7. ubi art. 1. statutum est cum Scoto pluribus in locis ibi citatis, quem Recentiores communiter sequuntur, peccatum in ratione offensae non includere malitiam simpliciter infinitam, & intrinsecè, & formaliter, sed tantum secundum quid, & fundamentaliter unicuius huic tentient, ac veluti a priori, & ut ibi offenduntur, est quia infinitum simpliciter in aliquo genere dicitur illud, quod maius dari non potest in eo genere, in quo est infinitum, ut constat ex dictis in Physica declarando naturam, & conditionem infiniti simpliciter, & in actu, quod vocant categoriacum cum Arist. 6. Phys. si enim daretur maius infinito, jam infinitum haberetur terminus, ultra quem protenditur illud, quod est maius, atque ita non amplius infinitum foret, sed finitum in eo genere, in quo infinitum ponebatur, sed ex peccatis mortalibus unum est alio maius, & maius in ratione iniuria, & contemptus Dei, quia habet malitiam, que est privatio observantie, & praecipi legis Dei; ergo si ipsa ratio malitiae in peccatis est inqualis, & simpliciter magis, & minus, etiam ratio offensae, & iniuria in omnibus peccatis aequalis est non potest, sed major, & minor pro peccatorum gravitate; consequenter probatur, quia ut ibi dicebamus, accessiorum sequitur naturam principalis, & quod sequitur aliud per modum passionis, nequit habere perfectiorum modum effendi, quam illud.

46 Nos autem haec questionem alio modo decidimus de mente Scoto disp. 6. cit. de peccatis q. 6. art. 2. ubi diximus peccatum duplicitate considerari possit, nimirum moraliter, seu philosophice, & alibi frequenter peccatum philosophice consideratur est, cuius malitia ex naturalibus cognoscit potest ut virtutis naturali contrarium. Philosophi siquidem peccatum considerant solummodo, propter recte ratione adversatur, peccatum vero, philosophice consideratum, est, cuius malitia non cognoscitur, nisi dependenter à revelatione, & quatenus per naturalis innotescit, ut nimis offensivum Dei, impeditum gloriam, & dispossitum ad poenam eternam. Theologum enim in peccato attendunt, quod sit contraria Dei voluntatem, ac legem aedique ipsius Dei offensa quedam, & iniuria. Hoc autem supposito diuimus ibi, quod si peccatum mortale in communi, ut sub se comprehendit mortale ex genere, & ex circumstantiis, & pariter veniale in communi, ut comprehendit sub se veniale ex genere, & ex circumstantiis, theologice considerant, dixerint inter se differencem essentiali, & specifica, ac proinde divisio peccati hoc modo considerari in mortale, & veniale erit generis in species. Ratio est, quia natura, & essentia peccati in communi, ut abstrahit a mortali, & veniali, consilii in privatione reffitudinis, que actu in eis debetur, ut confiteat dictis, & privations distinguntur penes reffitudines, quibus privant, vel quibus opponunt, ac reffitudo, vel les habens rationem peccati propriæ dicti, quod, scilicet, obligat ad aliquod simpliciter necessarium ad salutem, differt essentialiter, & specificè a reffitudine, vel lege habente potius rationem consilii, etiam circa idem obiectum veretur, si non in genere moris, & philosophico, saltem in genere theologico, & si non ex natura rei, saltem ex voluntate legislatoris, ergo privationes reffitudinis per veniale, & mortale contradicunt, sive inter se differunt, ac proinde talis divisio peccati erit generis in species, & hæc divisio a Theologis tantum tradita fuit, nec unquam Philosophis moralibus immotuitur Scoto, insinuar z. d. 37. D. & 4. d. 1. q. 1. & 2. q. 1. sub E.

47 Verum si de peccato philosophice loquamus, & in genere moris, tunc distingendum est, etiam si de mortali, & veniali ex genere loquamus, & specificè, & essentialiter inter se differunt, & ratio est, quia mortale, & veniale ex genere, ut homicidium, & verbum iocosum circa obiecta species diversa semper veruantur, atque id est in genere moris semper specificè distinguuntur, si de eisdem loquamus in eodem genere moris, prout sunt venialis, & mortalia ex circumstantiis tantum, sive per ac-

cidens.

Disputatio XV. De Peccatis.

¹⁶ Quare est difficultas. An idem actus numero successiva-
te veniali fieri possit peccatum mortale, & è contrà. Negat
Faber noster disp. 6. de penitentia num. 9. eundem numero
actum de veniali successivè posse fieri mortale, & è contrà,
tretus auctoritate Scotti quol. 18. X. ubi ait, quòd actus de malo
non sit bonus, vel de bono malus, quia rapim transit, vel si ma-
ner, maner communiter cum eo sìa restitudo, nec idem ma-
nens mutatur à recto in non rectum. Communis tamen senten-
tia oportet docer, ut dictum est art. præc. num. 47. & quidem
actus exterioris fati de se patet, hic enim potest esse bonus, vel
malus, si vel certal obligatio præcepti, vel mutor intentio fi-
nis, eodem actus exteriori manente, ac preferente; si idem etiam
de aliis interioribus patet, quia ubi dictum est, actus malus
inchoari potest cum semperle deliberatione, & postea continuari
cum plena deliberatione, atque ita prius erit venialis,
deinde mortalis, & contrà idem potest, ut actus in principio sit
plene deliberatus, potest verò superveniente aliqua passione
manere imperfete delibera- & ratio est, quia non oportet ad
cognitionis variationem in his casibus variari voluntatis afe-
ctum, potest enim voluntas, adveniente perfecta notitia defor-
mitatis obiecti, perseverare in eodem affectu, ex eodem motivo
elicto. Neque id Scottice doctrine repugnat, quia ut dictum
est disp. 6. citat. de peccatis art. 2. num. 274. Scottus ubique docet
bonitatem, & malitiam moralem accidere actu in genere
natura, & loco cit. 18. docet bonitatem, & malitiam se ha-
bere ad actum, sicut velocitas, & tarditas ad motum, ita si
idem motus potest esse nunc tardus, nunc velox; ita pariter
idem actus eius potest conformiter regula recte, & postea non
conformiter continuari, & tandem postea subtiliter regulariter
non ita evenire, quia actus interior rapim transit, vel si maner
cum eo regulariter sua restitudo, ex quibus verbis patet, ibi es-
se locutum de eo, quod regulariter, ac ut in pluribus evenit
circa actum, non autem simpliciter, & absolutè.

⁵⁷ Quinto, quamvis convenient Doctores eundem actum
numero successivè de veniali fieri posse peccatum mortale, &
è contrà, non tamen ita conveniente, un idem actus numero
potest simul peccatum veniale, & mortale. Affirmant alii
qui, quorum ratio est, quia si mendacium, verbi gratia, jocu-
sum ordinetur ad homicidium, non amittit malitiam suam ex
objeto veniale, licet acquirat aliam ex fine mortalem. Ne-
gant alii, èd quod veniale, & mortale oppositionem, & re-
pugnantiam includunt, & rationes contradictorii oppositias, ve-
niale siquidem est ab intrinseco principio irreparabile, nec tolli-
gratiam, & amicitiam cum Deo, mortale vero è contrà ab
intrinseco principio irreparabile, tollitque gratiam, & amici-
tiam cum Deo. Alii vero cum distinctione procedunt, dicens
eundem actum numero, si propriè loquamur, non posse simul
esse peccatum mortale, & veniale, quia denominaciones iste
quandam oppositionem, & repugnantiam includunt; posse
tamen simul habere malitiam peccati mortalis, & venialis, si
actum enim actus numero possit simul habere duas malitias specie
distinctas, ita fieri potest, ut unius earum sit conjunctus contem-
pus Dei, & non alteri, ut cuius mentitur contrà iustitiam, nam ibi est una malitia contrà veritatem, quia non est mortali-
lis, & altera contrà iustitiam, quae est mortalis. Ita Beccarius
tract. cap. 2. quæst. 5. qui dicendi modus non sat placet, quia
si idem actus numero possit simul habere malitias peccati mor-
talis, & veniales, & sequitur necessario talem effectu simul
peccatum mortale, & veniale, ut de se patet. Unde magis ar-
ridet, quod ait Amicus disp. 13. sec. 7. num. 216. non posse eundem
actum esse simul peccatum mortale, & veniale posse, sic
enim deberet idem actus continere proprietates utriusque pe-
ccati simul, qui hoc importat eundem actum posse esse sim-
ul mortale, & veniale, quod implicat, ut probat argumentum
pro parte negante adductum: addit tamen posse eundem actum esse simul mortale positive, & veniale negativo, quia ad hoc sufficit, ut idem actus de facto positive continere proprietates
mortalis ratione finis, & eidem confidat ratione obiecti con-
venient proprietates veniales, non quidem actus, & positive, sed
potencia, & negativo.

⁵⁸ Postremo est difficultas, an idem numero peccatum ve-
niale manens idem in genere moris possit fieri mortale, vel è
contrà, communis opinio negativè responderet cum D. Th. 1.2.
qu. 88. art. 4. ubi aperte negat posse eundem actum moraliter ex
veniali fieri mortale, licet possit idem actus physicè. Ratio est,
quoniam actus in esse moris principialiter pertinet à ratione re-
gulante, sed alia est ratio regulans, à qua discordat veniale, &
à qua discordat mortale; ergo alius est actus moralis peccatum
veniale, atque mortale, minor probatur, nam rega, à qua dis-
cordat mortale, est dictamen de conservanda charitate ultimum
fini debitis regula vero, à qua discordat veniale est dictamen de
conservando tantum fervore charitatis erga ultimum finem.

non

Confirmatur, quia sicut actus, qui anteā bonus erat morta-
liter, non potest effici malus nisi adit aliquia mutatio cognicio-
nis, & affectus, sed voluntatis, ita actus peccaminofus veniali-
ter non potest idem numero in genere moris effici peccaminofus
mortaliter, nisi adit aliqua mutatio, vel ratione cognicio-
nis, & deliberationis, vel ratione finis mortaliter peccaminofus
vel ratione alterius circumstantie. Ita Bonacina, & Amic. loco
cit. cum Medina, Valentia, Clave regia, & pluribus aliis. Ve-
rilibet Auctores ita non videtur consequenter loqui, nam ut di-
ctum est art. præced. ipsi quoque concedunt veniale ex imper-
fectione actus, ac ex levitate materiae non differe species mor-
tali, sed intra eandem speciem differre solū secundum magis
& minus, unde inferunt furtum quinque statim esse ejusdem
speciei cum furo centum auctorum, ab eoque differre solū
magis, & minus, nam utrumque recipit idem species objectum,
actus autem specificatur ab obiecto; ergo idem numero peccatum
veniale manens idem in genere moris, hoc est, intra eamdem
speciem essentiale, fieri potest mortale ex circumstancia
superveniente gravitatis materia, ut v.g. furtum quando per-
venit ad quantitatem, quae ad mortale sufficit, & idem loc. cit.
dicebamus tam veniale, quam mortaliter potest adiutum ac-
cedere, nedum in esse natura, sed etiam in esse moris, & illa
diversitas regulariter adducta in argumento pro mortal, & ve-
niali, non recipit ipsa in genere moris, scilicet philosophice con-
fiderata, sed folum theologicè, ut declaratum est art. præc. num. 45.
& idem numero peccatum veniale manens idem in genere
moris & modo jam declarato potest fieri mortale, vel è contra-

QUESTIO QUARTA.

De distinctione, & comparatione peccatorum.

⁵⁹ Cun in Concilio Tridentino less. 14. c. 3. & can. 7.
definitum sit, omnia, & singula peccata possunt blasphemiam
commisa, quorum memoria habere potest diligenter examine præmissa èst in Confessione declaranda, ac etiam circumstantias speciem peccatorum
mutantes, ut penitentis hoc præfere posse, & Confessarius illum
ad id præstandum adjuvare, opus est inquirere, & declarare,
ut speciem, vel numerum peccatorum distinctione oritur, &
unde eorum inqualitas sit defundenda, quod in praesenti quæ-
sitione breviter præstabilimus.

ARTICULUS PRIMUS.

Unde specifica peccatorum distincio sit defundenda.
Et unde numerica.

⁶⁰ Primo, quod spectat ad primam qualitatem partem de di-
stinctione specifica peccatorum, non est hic sermo de
specie, & distinctione specifica physica peccatorum, sed de spe-
cie, & distinctione specifica moralis, neque est difficultas de peccato-
ris omnibus, nam de his concedunt omnes speciem sumi ex
actibus debitis, quorum sunt omnes, atque adeo omnibus illis
sunt eis peccata specifica distincta, quae privant actibus debitis
debitum speciem mortaliter diffinunt, ut omisso Milt.,
& eleemosyna, sed præcipua difficultas est de distinctione spe-
cifica peccatorum commissio, in cuius decisione iuxta senten-
tiarum varietatem circa rationem formalē peccati DD. dis-
current solentes, unde qui formales malitiam peccati com-
missionis constitutivam collocant in positivo, quamvis peccata
omissionis specificari concedant per privationem oppositum
actum, qui patet, ut probat argumentum pro parte negante adductum: addit tamen posse eundem actum esse simul
mortale positive, & veniale negativo, quia ad hoc sufficit,
ut idem actus de facto positive continere proprietates
mortalis ratione finis, & eidem confidat ratione obiecti con-
venient proprietates veniales, non quidem actus, & positive, sed
potencia, & negativo.

⁶¹ Postremo est difficultas, an idem numero peccatum ve-
niale manens idem in genere moris possit fieri mortale, vel è
contrà, communis opinio negativè responderet cum D. Th. 1.2.
qu. 88. art. 4. ubi aperte negat posse eundem actum moraliter ex
veniali fieri mortale, licet possit idem actus physicè. Ratio est,
quoniam actus in esse moris principialiter pertinet à ratione re-
gulante, sed alia est ratio regulans, à qua discordat veniale, &
à qua discordat mortale; ergo alius est actus moralis peccatum
veniale, atque mortale, minor probatur, nam rega, à qua dis-
cordat mortale, est dictamen de conservanda charitate ultimum
fini debitis regula vero, à qua discordat veniale est dictamen de
conservando tantum fervore charitatis erga ultimum finem.

Questio III. Articulus II.

non tamen ut recte ratione adversantur, & ideo peccata specie
diversa in genere moris non constituant. Verum hic dicendi
modus fatus explosus manet ex dictis loc. cit. ubi statutum est
malitiam formalē peccati etiam commissio non confidere
in aliquo positivo, sive reali, sive moral, vel rationis, sed in
privatione debitis restringi, & probatum est præfertum ex
communi Patrum doctrina, quia omnē malum præfertum mo-
rale, & malitiam peccati solū per negationem, seu privatio-
nem explicite debitis restringi. Ratio autem adducta, quod
omnes actus specie distinguuntur ex obiectis, probatum solū, ut
loc. cit. diximus, peccata commissio que ad materiale sive
entitatem potivit specie distinguuntur ex obiectis formalibus eis-
rum, peccata enim quod materiales ipsos actus important,
quoa d'formale autem proxime distinguuntur ab oppositis for-
mis, sive èctudinie virtutis, quia privata, quia privationes pro-
xime distinguuntur specie à formis, quibus privat, peccata au-
tem etiam commissio formaliter sunt privationes restringi-
tum oppositum, & solū remotè, & fundamentaliter distin-
guuntur ex obiectis, cum enim recte virtutis proxime ex
obiecto specifici, & consequenter etiam privatio restringi
dicitur ex eodem specificatur remotè.

⁶² Secundum ne etiam quod malitiam peccati tam omissionis,
quam commissio in privatione debitis restringi constituant,
rem explicant eodem modo. Aliqui enim putant peccata
distinguuntur specie per ordinem ad virtutes, quibus opponuntur
& absoluuntur diversitas specificam rationis formalis cu-
jusque peccati ex diversitate specifici virtutis, quibus op-
ponuntur, sive debet, pro quo dicendi modo etiam Scottus
nostrus citari solet z. d. 37. quæst. un. § ex iffa solutione, quorum
fundamentum est, quia ab illo sumitur specificatio rei, a quo
sumitur constitutio ejusdem, etiam eadem sumitur principia consti-
tutiva, & specificativa, sive specificè distinguuntur, sed peccata
constitutio sumunt a privatione debitis restringi oppositi
virtutis; erga ad eadem specificationem sumunt, quare
penes privationes diversarum restringitum oppositum virtutis,
diversitas specifica, peccatorum etiam sumunt debet, &
ita furtum, verbi gratia, id est specie à blasphemia distinguuntur,
qua illud est oppositum iustitiae, hanc autem religioni: sicut
igitur iustitia, & religio specie differunt, ita etiam furtum, &
blasphemia etiam dicuntur specie differere. Sed nec etiam hic
dicendi modus, nisi melius explicetur, plene satisfaci, quia
eadem virtutis peccata specie diversa opponi posse, ut contra
iustitiam peccata rapine, furti, adulterii, homicidii &c. Et
contra Religionem idolatria, sacrilegia, violatio fætorum,
& alia hujusmodi, idem conflat de virtutibus, quae in medio,
sed mediocriter constituant, contra quas sunt duo peccata, ut
specie diversa per excessum, & deficitum, ut dictum est supra q. 2.
hujus disp. art. 1. ab initio cum D. Thom. p. 2. quæst. 18. ar. 2.
& quæst. 72. a. 5. & 6. quorum fundamentum est, quia commi-
nitio est actus humanis diversificata species per obiecta, omni-
enim actus essentialiter dicit tendentiam ad suum obiectum; ergo
specie specificatur etiam ab obiecto consequentia patet, quia quod
habet esse in ordine ad aliud, ab eo quoque specificationem sumi-
tur, unde concludunt species morales peccatorum commissio-
nis desum debet ex obiectis ipsorum actuum, vel ex modo
tendendi mortaliter in illa, hoc est, ex respectu, & ordine, quo
sunt recte ratione distincta, quia sive contingit, ut obiecta physi-
ca species differant, & tamen cum recta ratione distinctionem
non habeant species diversas, ac proinde idem peccatum con-
stituant in genere moris, ut si quis edendo carnes, vel pisces in-
temperans sit, carnes, & pisces differunt species, ut res sunt,

⁶³ Tertio, alii dicunt peccata specificari per ordinem ad di-
versa præcepta, quibus unitaret, vel diversitate defumant,
quorum fundamentum est, quia omnē peccatum dicit contra-
rietatem ad aliquam legem, ut patet ex dictis q. 1. hujus disp.
art. 1. num. 5. ergo ex diversitate legum sumenda est diversitas
peccatorum, consequenter probatur, si enim contrarie ad le-
gum est essentialiter peccato ergo diversitas legum causat diversi-
tatem essentialiem in peccatis. Sed neque hic dicendi modus fa-
cilius, nisi melius explicetur, quod evidentia ratione iudicetur
qua desiderium rei alienæ, & furtum rei alienæ sunt peccata
ejusdem rei alienæ, & furtum rei alienæ sunt contra ipsa
commisa erunt ejusdem speciei, etiam præcepta, seu prohibi-
tiones multiplicentur, at in primo cau, quando præcepta,
sunt latae propter diversa motiva virtutum, sunt plura non tan-
tum materialiter, sed etiam formaliter, quia respiciunt diversas
honestas virtutum, & habent plura motiva formalia, &
consequenter peccata contra ipsa commissa erunt diverse spe-
cies. Ita etiam Cajetan. Medin. Valentia. Conrad. Montesinos.
Lezana, & alii pacif.

Quar-

65. Quartū itaque juxta dicta superius quest. 2. hujus disput.
art. I. dicendum est peccata specie distinguimus per ordinem ad diversas species peccationes, & reditumibus, quibus privant, Ratiō ei, quia peccatum formaliter consideratur ut ibi diximus, consistit in privatione reūditumis, seu perfectionis aliquius moralis; sed privatio specificatur à forma, cuius est privatio, priuationum enim specifica distinctione, docent Philosophi, non aliunde attenduntur, quam ex distinctione specifica formarum, quibus privant, ergo eūjucum que peccata formalis, & specifica distinctione ab altero desumenda est ex ratione specifica illius reūditumis, & perfectionis, qua privant. Ex quo sequitur peccata
maliter loquendos; quia nimur sūnt vel initia, vel partes, vel complementa, & appendices operis ejusdem actus humani, & objecti, in quo omnia predicta maliter uniuert, qui legitimationes, & particulae notantes apponuntur, quia si finiales actus non sunt initia, vel partes integrantes, vel partes copulae subiecturae, aut ex illa praterita ex naturae pauci post non consequantur; confessur peccata numero diffinenda, ac in confessione exprimenda, ut si quis de fornicatione jam praterita glorietur, vel tursus illam poēsia iterare desideret. Ita Suarez, Navarus, Azorius, Filiiucius, Bulembus, & illi passim.

ARTICULUS SECUNDUS.

Unde sumatur iniquitas, & gravitas peccatorum.

cepit Decalogum in explicatione primi, & secundi precepti; & ob eandem rationem peccatum futurum specie differt a peccato rapinae, quia idem virtuti iustitiae opponuntur; sed diversa tamen ratione formalis, & ideo peractio, & rectitudo, quia certum est in specie distinguere ab ea, qua carcer rapinam futurum, quod in occulta acceptio rei alieni constituit, ea perfecione caret, quia fur ex suppositione, quod volueret, citata rem alienam operari in absentia domini, tenebatur bene operari a se dunque ilius; rapina vero, quia constituit, in acceptio rei alieni coram domino, vel praesente, aut sciente domino, caret perfecione, quia raptor ex suppositione, quod volueret circumstiterat coram domino operari, tenetur bene operari abque injuria, & violencia domini, ut recte Bonac. discurrit disp. 2. q. 3. punc. 3. Cum ergo perfectiones deflent auctui suorum, & rapina sint diversa specie, sequitur etiam futurum, & rapinam esse specie diversa, licet eidem virtutui specifica iustitiae opposita: quia important privationes perfectionis specie distinctionem, & sic de aliis peccatis si dicurremunt est, quia eidem virtutib; sed diversa tamen ratione formalis repugnant.

68 **H**ic supponendum est cum communi, & certa sententia contraria Stoicos, non omnia peccata esse paria, & equalia in gravitate, sed alia esse alii graviora, & minus gravia, & impiora tam in gradu essentiali, vel specifico, quam in accidental, vel individuali, & hoc tamquam dogma fideliter colligunt ex diversis Scriptura locis, Hier. 7. *Potes fidei inter fratres quoniam patres eorum.* Tertuum. 4. *Major effectus est iniquitatis populi nisi peccato Sodomitico.* Ioan. 16. *Qui tradidit me nisi maior peccatum haberet,* &c. 1. Corinth. 5. *Auditur inter vos fornicatio qualis nec inter genes,* & Deuter. 25. *Pro mensura delicti erit et plagarum modus;* & similes aliae auctoritates passim habentur tum in novo, tum in veteri testamento, & huc adeo pertiniqueat est etiam lumine rationis, ut merito dixerit D. August. ep. 29. contra omnes fenes generis humani Stoicos dissimile omnia peccata esse inter se paria, siquidem omnes nationes salteri judicant de diversis peccatorum generibus, & gravibus quadam pro aliis vituperantur, & puniuntur, quem errorum etiam latius impugnat lib. de hereticis, c. 22. ac etiam D. Hieronymi, contra Iovinianum, eundem, *Scriptura auctoritate confirmata.*

65 Quinto, quod spectat ad distinctionem numericam ipsorum peccatorum, & dicendum est ut cito numero distinguitur peccatum, qui sive actus voluntatis moraliter interrupiti, & repetiti. Ita Doctores communiter cum D. Th. d. 42. q. 2. & 3. ratio est cum sive voluntas fit principium actuum moralium bonorum, & majorum, nec ultro sit peccatum nisi in quantum ab ipsa voluntate deliberata procedit, hinc sequitur peccatorum numerum in tunc multiplicari, in quantum ipsius voluntatis actus moraliter interrupti & repetuti, sicut enim ad unitatem motus requiritur unitas temporis, & continuatio partium ipsius ad invicem, alioquin idem numero motus non confutetur habetur. Phyl. ita etiam ad unitatem numericam actuum voluntatis, sed quando actu sive moraliter interrupiti non est unum tempus plura, & diversa ergo quando actu voluntatis sunt moraliter interrupti, non est unum numero peccatum, sed plura sunt autem actu voluntatis moraliter interrupiti confutentur, quies ne formaliter, nec virtualiter perseverant, hoc est, tunc nullus effectus si signari potest, in quo virtualiter, vel interpretativa manere censentur; unde qui proficiuntur ad surandum, vel hollest occidentandum, quamvis in via voluntatem surandum, vel occidentandum sepius repeat, non confutur nisi unum numero peccatum committente quia tales actus non sunt interrupti moraliter, cum prior voluntatis surandum, vel occidentandi in actione interioris virtualiter perseverant, & in aliis actionibus exterius ad illum finem ordinantur, porro actu sive moraliter interrumpuntur, sicut nec virtualiter, nec interpretativa manere censentur per contrarium voluntatem, propositum, item per cessationem ac actu voluntariam, & liberam, ac etiam secundum aliquos per cessationem involuntariam, & naturalem, ut per somnum, quia cum in illo celso usus rationis, non continuatur actio liberta, & moralis, licet alii hoc non concedant, quia illi per hanc interruptionem physice actu multipliciter, non tam moraliter, quia hoc ipsi, quod animus involuntariè distrahit, prior voluntas interpretativa remanet, cum non sit retradata, aut alter interrupta. Quidomodo etiam peccata numero multipliciter posse ex diversis numero objectis totaibus dice mus infra d. 5. art. 2. non. Et secundum.

mis intra q. 5. art. 2. num. 8. & seq.
67. Postmodum, actus exterior, licet sint numero distincti, ad eundem tamen finem, & actum principale ordinati, modo distinctam, & particularem malitiam non habeant, non confutent peccata distincta ab ipso fine, & actu principali moratur loco, & in ordine ad confessionem, ut communiter Doctores docent de oculis, tadiibus, verbis impudicis, & aliis actibus corporalium carnalem precedentibus, vel comitantibus, ac etiam sublequebus, quia tamquam dispositiones, complementa, & appendices operis unum numero peccatum integrare dicuntur.

appendices operis unum numero peccatum integrate dicunt
76 Secundo, convenienter etiam DD. gravitatem, & in-
qualitatem peccatorum ex parte circumstantiarum desumuntur.

itum quod pejores fuerint, sed peccata sunt graviora, non solum quatenus ab his accipiunt novam speciem malitiae, ut patet ex diversis scripturis, sed etiam quia novam

quatenus ad eum pertinet, ut etiam in loco Sacro, quia circumstantia adie novam malitiam sacrilegi, sed etiam intra eandem speciem cum obiectis principali, sicut gravissimum peccatum est furari centum, quam decem. Ratio est, quia sicut in malitia humanorum actuum non ex objecto desumitur, sed etiam ex circumstantiis, que sunt veluti quedam adiacentia obiectis actuum humanorum, ut suo loco dictum est; sed pariter ex illis sumatur gravitas, & inequalitas peccatorum, ita ut peiores fuerint circumstantiae, majorum quoque gravitatem peccatis tribuant. Conformatur, quia haec ratione quedam peccati circumstantiae sunt necessaria in Confessione Ecclesiastica ex Conc. Trid. sess. t. 4. c. 3. unde etiam Scot. d. 17. q. 1. H. duplex genus circumstantiarum in peccatis notat, que eius malitiam aggravat, quodam nobilitate aggravantes intra eandem speciem quasdam verò speciem mutantes, seu novum peccatum specie distinctum inducentes in eodem actu; quale est alienum accipere in loco Sacro, quia hoc specialiter habet prohibitionem ratione locis Sacri, & forniciari cum confangueis, vel affine, quia hoc etiam specialiter habet prohibitionem ratione confangunturatis, & affinitatis; & idem doct. Doct. d. 2. t. 2. q. 2. art. 3. ergo potest aggravari peccatum essentialiter ex circumstantiis speciem mutantibus ob specialiem earum prohibitionem, vel accidentali ex circumstantiis speciem non mutantibus, sed tantum in inter eandem speciem aggravantibus, quia, quando nobilitate aggravant, an sint in Confessione necessari explicandi, sufficienter discussi efficiuntur. d. 4. s. 5. q. 18. art. 1.

71 Tertio, ad circumstantias quoque spectat, gravitas peccatorum ratione majoris nocentum, certum enim est aggravari peccata, & unum esse magis alio ratione nocentum, quod ex illis sequitur, ut docet D.Thom. q.10 art. 5, & q.73 art. 8. & ali Theologi communiter, qua ratione S.Tor. 3. disp. 38. q. un. expresse docet mendacium perniciosum esse ex se nocivum, & nocere cuius mentitur, & de quo mentitur, ejusque gravitatem penitentia bonorum, eis abstrahit, quod si fieri possunt, vel officiosum docet ibidem sub lit. E, magis esse peccati nolumus aliquando propter scandalum inde sequens, ut constat

nolum aliquando propter incautiam inde sequens, ut cunctis ex illo Match. 10. *Va homini sibi per quem scandala sunt venient*, scandala enim documentum quodam est; potest autem aggravari peccatum ratione documenti quandoque inter causam speciem, si quis comedat cibos suis fanatici notitiae gravius peccat; comedendo cibos plus nocentes, & quandoque ratione documenti poterit orihi nova species malitia in peccato, ut si ex furto homicidium sequatur. Ad circumstantias etiam spectat gravitas peccatorum ex conditione personæ, que peccat, & in quam peccatur, ut docet D. Thomas loco citato, ac etiam Scotus noster 2. diph. 21. q. 19. sub F, ubi autem peccatum posse aggravari ex circumstantia accidentalí propter excellentiam personæ, & dignitatem, que ex hoc magis debet preceaveri peccatum; item propter fortitudinem, & facultatem resistendi, qui ratione subdit peccatum. Adeo essentialiter levius peccato Eva ex genere fuo fuisse accidentaliter gravius peccato illius ex circumstantia dignioris personæ, ac etiam quia Adam fuit circumpectio, & excellenter, & fortior Eva ad resistendum tentationi, unde non solum ex dignitate personæ, sed etiam ex aliis conditionibus peccatum aggravari potest, ut qui dicit de magis peccat furando, & furari a magis paupera major peccatum est, & sic de aliis circumstantiis facile erit prudenter iudicium expedit. Denique etiam sumitur peccatorum gravitas, & iniquitalitas ex parte voluntarii, seu liberii, aut committente Theologi docent, ita ut illud sit gravius peccatum, quo majori cum libertate, & rationis advertentia perpetratur; illud vero levius, quod cum minori ex quo infertur ea, quae sunt indirecte voluntaria, ceteris paribus, leviora esse, quam voluntaria directa, & peccata ex ignorantia, metu, aut concupiscentia perpetrata leviora esse, quam ea, que in malitia, aut electione committuntur, ut Scottus docet 4. d. 43. q. 1. sub G, & probat quia in peccato ex malitia est plenissima ratio voluntatis, non sic in peccato ex passione, cum passio appetitus sensitivi minuat rationem voluntarii aliquicunque voluntatem ad peccandum, & non sanum reliquum omnino in sua differencia; & ob id dicit. 2. d. 11. citat: peccatum carnis factius remitti, qui difficilis vincitur, quatenus de nostra contra nos roboretur, & ideo gravius est peccatum ex certa malitia, quam ex passione.

73 Quinto effectum difficultatis; An peccatum levius ex objecto potest ex aliqua circumstantia fieri gravius alii peccatariorum ex objecto. Negant Vasquez, Monteinos, & alii Recentiores cum Durando 4. dist. 22. q. 1. quorum fundamentum est, quia in naturalibus individuum inferioris speciei, quantum intrat in suum in speciem perficiatur, nunquam attinet, nec artingere potest perfectionem superioris speciei; ergo quantumcumque crescat in peccatis ex circumstantia gravitas eius inferioris, ad speciem superiorum attinger non poterit; consequentia patet, quia sicut res se habet in speciebus naturalibus, ita quoque in moralibus. Communior tamen, & probabilius sententia docet peccatum levius ex objecto, aut virtute, cui opponitur, adeo potes ingravescere ex circumstantiis ut possit esse gravius alio peccato graviori ex objecto, & virtute, cui opponitur. Ita Medina, Valentia, Zumel, Azorius, Lora, Granadas, Lezana, Avera, & alii communiter. Ratio est, quia peccata contra Fidei, & Charitatem sunt ex objecto graviora, quam fornicatio, & furturn, quae sunt contra temperantiam, & iustitiam; sed peccatum inidelitatis potest fieri veniale, si ex surreptione, vel indeliberatione contingat; ut subfictis quibusdam motibus ante plenam advertentiam, peccatum autem fornicationis est peccatum mortale, si fiat cum plena advertentia; ergo peccata leviora ex objecto, & virtute, cui opponitur, ut sunt furturn, & fornicatio, possunt esse graviora alio peccato graviori ex objecto, qualis est inidelitatis, que in cau posito est veniale peccatum ratione surreptionis, & inideliberationis. Confirmatur, quia homini diu est gravius peccatum ex objecto, & virtute, cui opponitur, quam fornicatio, & tamen fornicatio eumoniali ratione circumstantia sacrilegi annexa redditur in talibus casis gravio homicidio; ergo peccatum levius ex objecto, & virtute, cui opponitur, adeo ex circumstantiis ingravescere potest, ut peccatum, quod aliquo erat ex objecto levius, redatur simpliciter gravius. Tandem id etiam probari potest ex naturalibus, quibusvisn aurum ex specie sua se nobilitas, & maioris pretios, quam argenti; potest tamen esse tanta quantitas argenti, feuit totum nummum aureum excedat; & pariter ergo mali valore unum numnum aureum excedat; & mali-

73. Quicquid circa circumstantias personarum est aliqua difficultas; An gravitas peccandi crebat ratione personae offendit; & ratio dubitandi est, quia si hoc verum esset peccatum veniale fieret mortale solum ratione personae offendit, & consequenter levissima iuris, verbis gratia, contra Regem erit peccatum mortale; & consequenter probatur, quia si peccatum gravarium est, signata personae offendit, cum persona di-
uersus eum peccatum ex certa malitia, quam ex paupertate.

74. Vix doctrina faciliter solvitur ratio prioris sententiae, si quidem tantum probat, quod quantumcumque crebat species inferioris peccati, nonnulla ad speciem superiorum alterius peccati pervenire poserit quantum ad perfectionem physicanus pec-

entitativam, non tamen probat; quin pervenire posse quantum ad moralēm estimacionem, quod fatis contare ex aducto exempli pro aur. & argenti, siquidem, quia aurum est metallum altioris ordinis, & nobilius in specie, quam argentum, numquam argenteum quantumcumque crebat, & augearat ad perfectiōnē physicā, ac entitativam peciei aurī pervenire potest in ordine tamen ad humanū ūlū, & secundūm moralēm estimacionē, & valorem, potest esse tanta quāntitas argenti, ut per valorem, immo & excedat valorem, & perfectiōnē moralēm ipsius aurī. Hoc etiam contingit inter virtutes, poterit enim actus aliquis inferioris virtutis, & ex objecto suo minoris bonitatis reddi ex circumstantiis magis bonus, hoc est, majoris valoris, & estimacionis, moralis, ut patet in exemplo de omittente Mīfam die fæto, aut infimo alijs sit, ut in extremo necessitate constitutio, quāmvis in Religio, ut nobilior virtus, quasi inferiōrē, tamen in prafato calvo actus aliftendi infimo ex circumstantia necessitatē extrema redditur magis bonus, quam actus audiendi Mīfam, qui est actus virtutis Religionis.

75 Postrem et difficultas de virtutis extremis eidem virtuti
oppositis in medio consentit; quoniam istorum sit gravitas,
naturam in sua specie, ac quod ei opponitur per excessum, vel
quod opponitur per defectum. Pro cuius decisione recolendum
ponit diximus 2. hujus disp. pr. art. iu. 24. quod licet ho-
nestas, & rectitudi virtutis, qui mediet inter duos virtus extre-
mos, si rectitudine virtualiter duplex, & habet actus
seu rectitudines actuales speciei diversae, & ideo illius peccati
seu virtutis extremum erit gravitas, quod actus perfectioni, sed
rectitudini actuali virtutis opponitur, & illud minus grave,
quod opponitur minori perfectioni. Verum quia regula genera-
lis assignari nequit, unde dignoscere possit, quoniam sit virtus ex-
trema, quod per actus perfecti, seu rectitudinis actuali virtutis
ponitur, id est dicendum eum cum Suarez, Montesinos, Lezana,
& aliis quod in virtutibus in medio consentibent, que se
ordinant ad impellendum hominem, qualis est liberalitas,
cum hominem impellat ad pecuniam enlargiendam, & fortificando,
qui impellit ad aggredendum persecula, magis vitium illum
centeri debet, quod talis virtutis opponitur per defectum, quam
quod opponitur per excessum, ita magis vitium sit avaritia,
quam prodigalitas, timiditas, quam audacia, seu temeritas.
At vero per oppositam rationem in virtutibus per se ordinatis
ad hominem collibendum, seu retrahendum, qualis est, v.
temperantia, magis vitium illum centeri debet, quod talis virtutis
opponitur per excessum, quam quod opponitur per defectum,
at magis vitium sit intemperantia, quam infensibilitas, quia
illud magis contrariatur, quam illud, fini virtutis, qui est co-
hibere, seu retrahere illum.

Ex quo intellectus, sicut in cogitatione, ferme, & oper-
non est peccatum formaliter primus, sed hoc est in folio actu volun-
tatis, in illis autem formaliter secundus, unde infra potest
actus inferiorum potentiarum, & actus humani exteriores posse
esse materialiter peccaminos, in quantum possunt impera-
ri a voluntate contra regulam rationis, quia ex D. Angelino volun-
tatis est motor in toto regno anima, & omnia fibi obliquent;
sic igitur voluntatis tenetur habere in actibus suis rectitudinem,
sic tenetur illam habere in aliis actibus exterioribus ad quos
cooperatur, ut motor, quare tenetur habere rectitudinem tan-
ta in suis actibus elicitis, quam in imperatis, atque illa isti quoque
actus sunt liberi libertate participata, ideo ipsi quoque
possunt esse formaliter malo propriamalitatis eius inherente, de-
pendenter tamen a voluntate, a qua libertatem participant per
eius imperium. Unde omnis potest, qui sibi est imperio volun-
tantis, est subiectum peccati modo praedito, & nulla potest
dilincta a voluntate potest esse principium confundimenti
peccati independenter a libero voluntarii consensu, & haec est
communis Theologorum sententia contra Cajetenum p. 2. q.
47. art. 4. assertente in appetitu sensitivum propter coniugandum
cum appetitu rationali participare yelijum quoddam libe-
ratis, quod facilius est ad peccatum ventale, etiam inde-
pendenter a consensu, & motione voluntatis, non tamen ad
imperium; que doctrina communiter ab omnibus reicitur etiam
ab ipsi Thomistis.

79 Secundum ex hoc deducitur dari peccatum subjective in po-
tentia intellectiva, in quantum subest physico voluntatis imperio.
Ratio est, quia in intellectu est error, heres, & judi-
cium temerarium, qui sine necessitate committuntur, aucto-
ritate voluntatis, & voluntatis est ratio, quae in voluntate, &

Q U A E S T I O Q U A R T A.

De subiecto peccati.

Non est hic sermo de subiecto proximo, & immēdiato peccati, & malitiae ipsius, constat enim ex jam dictis quia huius disp. ar. 1. num. 2. proximum, vel immediatum subiectum peccati, & malitiae ipsius esse solum voluntatis actum elicuum, vel impetratum, positivum, vel negativum, in quantum voluntas circa quodquidem obiectum creatum, vel in creatio tendit liberate falso cum indifferenti contradictionis per actionem positivum, vel negativum, rectum, vel obliquum, ut ex profecto jam demonstravimus. sed. disp. 6. de peccatis qu. 2. ar. 1. sed ferro de subiecto remoto, qualis eti potesta, quia tales actus elicere posset, si quis malitiae moralis capacies.

ARTICULUS PRIMUS.

Quia potentia possit esse subiectum peccati.

77 C o nvenient omnes DD. voluntatem posse esse, & de facto esse libidinem peccati, quod expresse docuit D. Augusti. l.t. retract. c. 9. ubi sit, quod *vo lunas est, quo peccatur, & vel vivitur*, & manifeste deducit ex eo, quod odium D. vel proximi, invidia, &c. sunt vera peccata, & subiectantur in voluntate, cum sint actus immanentes ipsius, de quorum ratione est, quod in ea potentia recipiuntur, & subiectantur, a qua elicantur. Intra adiutum omne peccatum, quatenus liberum, & voluntarium est, in voluntate subiectari, quia nullum est peccatum, quod non sit liberum, & voluntarium; sed esse liberum, & voluntarium a consensu voluntatis dependet, & hic consensus voluntatis a vettere intellectus ad intellectus illius. Hac doctrina solvit ibi Doctor litt. H. argumentum in oppositum probans in cogitatione non posse esse peccatum, quia cognitio non est in potestate voluntatis dicente Augusti. 3. de liberis. arb. c. 15. non est in potestate nostra, quia visus ranguinis, & quia voluntate requirit intellegitionem priorem natura. Respondebat enim Doctor sufficere, quod illa intellectus sit imperfecta, & confundat ad hoc, quid voluntas illi complacet, vel non complacet, & intellectus ab ea averterat.

80 Tertiud ex hoc ulterius auctorat DD. l.c. in solutione quia in sensibilitate quoque seu in appetitu sensitivo posse esse peccatum, quia appetitus nostrar, in quo convenientius cum bruis, et

sum, sed per actum alterius potentie, scilicet, voluntatis, cui subest, et idem potest converti ad bonum, & adverti a bono; in his autem licet si appetitus sensitivus, non tamen est pars rectus rectitudine sibi debita, ut quod translat super matrem debitur, ad hoc ut ordinetur ad debitum, finem ergo, &c.

in bruis autem tunc ut appetitus sensitivus, non rationis, ratiocinationis in eius, sicut est in nobis, quare ratione in 3. d. 33. sub lit. A. vocat appetitum sensitivum in homine voluntatem rationis mediante voluntatis imperio, cum proxime subiectus, & à qua ejus adiutoriari potest juxta, vel contraria regulam rationis, quia rationes est homini impunitabilis ad laudem, vel vice impunitabilis ad peccatum. Aug. loc. c. de lib. arbit. *Motus culpa impunitatus, non ex naturali, sed voluntarii*, in bruis autem motus sensitivitatis est profructus naturalis. Ad hoc autem magis declarandum, quando nimur motus sensitivitatis in nobis sint peccata. Doctor loc. cit. in 2. distinguunt motus sensitivitatis in primis primos, qui nimur precedente omnem voluntatis auctoritate, quos voluntas, quia non potest, preventre non tenetur, & de his intelligitur illud Aug. loc. cit. non ex psestie nostra quia visus sentitur. Deinde in secundis primos, hoc est, non sicut primos, sed comitantes factem actu voluntatis, al quos, le facio imperative concurrevit ad maiorem ejus intentionem, & de rationamento & complacendo, vel condecorando appetitum sensitivum. Tertiis tandem in quos factem vere potest concurrendo, quanvis negativae se habeat, illos non prohibiendo, & positive in eos non concursat; & hac distinctione primitiva motum sensitivitatis Doctor in motibus primi generis, vel ordinis nullum peccatum agnoscit, quia in eius nulla rati libertatis, vel voluntatis pars potest esse voluntatis etiam, neque accutum committit, nisi ipsi potest.

82. Ad rationem in opere adductam dicendum est illud, quod intellectus, & appetitus sensitivus obediunt voluntati politice, ita ut possint ab ea diffirenter, & proprios habere mores praeferre ejus imperium, at membra externa obediunt dispositio, ita ut non possint non obediere, nec proprium habere mortuum contra eum imperium, non convincere, quod in itis non potest esse peccatum, sed potius oppositum, nam qualcumque fit in imperio voluntatis in sensu, & membra externa, dummodo illi a voluntati obediunt; & ab ipsa libertate participent, sequitur actus eorum esse humanos, ac propinque bonitatis, & malitiae capaces; sicut quia si libertas participata est moveri, & imperari, quanto major fuerit subordinatio, & subiectio ad voluntatem, tanto major erit libertatis participatio. Quia ratio alterata non convinquit, quia libertas ad peccatum necessaria non consistit in eo, quid alia quia potest inferior potest repugnare voluntati, siquidem potest inferioris, que aliquo modo ei repugnat, id praetant naturaliter, & necessario, & non liberis sed intellectus, & appetitus sensitivus obediunt voluntati politice, & non dispositio, non est propter aliquam libertatem, quam ex ea habent, & per quam imperio voluntatis contrarie possint; sed propter necessitatem quamda in naturalem, quia non plene subiectum sunt, motus enim, quos habent praeferre voluntatis imperium, sunt omnius naturales.

taris dari potest; & in motibus secundum generis peccatum committit, fons adiutrix, & in motibus tertii oris folium omniflorum peccatum, ex quo in quantum voluntatis motus illos nec prohibet, nec cohibet. Ex hoc igitur patet, quomodo appetitus sensitivus in homine subiicitur voluntatis imperio, ejusque motus ab eam per appetitum posuit, ut liber, & voluntarius dici possit, falso per participationem, atque ideo politi in coelis peccatum, non tantum veniale, sed etiam mortale; nam motus inordinatus appetitus sensitivus posuit esse tam circa levem, quam etiam gravem materialiem, & tam ex profecta, quam ex imperfecta, adversariacionis; ergo posuit esse non tantum peccata venialia, sed etiam mortalia. Tum etiam quia habitus virtutis, qui sunt in appetitu sensitivo, tam ad peccata mortalia inclinanti, quam ad veniales, ergo posuit esse principia horum, & illorum, atque ideo utique in appetitu sensitivo subiectari posunt, & haec est communis Theologorum sententia.

83 Postremo remaneant tamen adhuc alia difficultas, an malitia actus exterioris fit distincta a malitia actus interioris, & communis sententia Thomisturn afficit non esse distinctam, sed eandem, quia actus exterior, quemvis est in executione non dicitur malus intrinsecus a malitia fibi in inherentem, sed extrinsecus a malitia existente in actu interiori, unde inferetur malitiam formalem actus exterioris esse posteriorem malitia actus interioris, non enim sensu quasi finit ducit malitia formales, quarum una fit prior, quam altera, sed quia est una malitia formalis, quae inheret actu interiori, & per denominationem extrinsecum tributum actu exteriori. Verus enim l. 2. sent. dict. s. c. i. g. 5, ex professo demonstravimus cum Scoto quo, 18. actum exteriorum habere dictam bonitatem, vel malitiam superadditam illi, qui supponitur in interno, itaut cum ipso faciat maiorem, vel minorem bonitatem, vel malitiam excessive, quam sit rebus solus & exterius non habens. quod Doctor,

⁸¹ Quartō, An in membris, & potentiis exterioribus possit esse peccatum, aliqui negant moi auctoritate D. Thomas qu. 74. art. 2. dicentes, quid in membris externis nullus reperitur peccatum, unde praeator voluntatem admittunt peccatum soluimodo in intellectu, & appetitu sensivo, quorum fundamēntum est, quia sola ista potentia, & actus eorum non ita imperio voluntatis subiicitur, ut moveantur ab illa necessariō, & infallibili motu, ita ut resistere non possint, sed potius habent propriū motum contra imperium voluntatis, undē è ut ait Arist. t. Politic. cap. 3. subiicitur ei imperio politico, & non dispositivo, quo conditio in alia potentiis exterioribus non reperiatur, ut que adē concludunt praeator voluntatem solum in intellectu. Et secundā sensivo non esse peccatum. Communi- cationis paribus filios externos non habet, quod Doctor probat quol. cit. art. 3, exprefit D. Ang. telimoniis 12. de Trinitate c. 5. dicentes mala voluntate, vel sola quilibet effectu minor, se misericordia posse habere, quia desiderium male voluntatis adimpleretur nos latè prosequimur pluribus aliis trahitionis loc. cit. quia hinc impedit prosequimur etiam in aliis. His foliū est advertendum quod ex parte exterioribus dupliciter spectari posse, primò quatenus suam officia actuām interiorum, secundò quatenus sunt actiones exercitae, & iam verantur in executione, tanquam officia actuum interiorum, si primo modo consideremur, actus interiori habet suam malitiam formalem ab exteriori, tanquam ab obiecto; si secundus modo, actus exteriori habet suam malitiam formalem ab interiori, tamquam à causa imperante.

ARTICULUS SECUNDUS.

*Explicatur divisio peccati in peccatum cordis, oris,
et operis.*

84 **D** Eclarando quest. 1. huius disp. art. 1. quid, & quotuplex sit peccatum actualis: & plures, ac variis divisiones peccatorum recensendo, can quoque assignavimus in peccatum cordis, opis & operis ex D. Hier. super Ezchiel c. 43 qd satius in ufo, nam in Concessione generali dicimus est. *Peccatum cogitatione, verbo, & opere,* & diximus dupli sensu posse intelligi, ut Doctores communiter adducunt, primo de uno, & secundo de multis. Quod de uno, id est de opere, dicitur quod est eodem peccato, ut v. g. de vindicta, quae primò in corde concipiatur, deinde per verbā consummari ad os progesitū, & possit ad opus per percussum, occisionem, &c. secundò de diversi peccatis, quidam nonnulla sunt, & in acto interdicto continuantur, utodium Dei, vel proximi, & in peccatum heretici.

Conformatur, quia ut ait Scottus, ead ratione peccati sufficientia libertas participata a voluntate, & diftonianum cum regulationis, & ob hanc causam prae voluntatem omnes peccatum constitutum etiam in intellectu, & appetitu sensitivo; sed hac ratio eodem modo urgeat in actibus membrorum exteriorum, non & ipsi liberetatem a voluntate participantem, cum ab illa imperatur, & habent consonantiam, vel diftonianum cum regulationis, actus enim potentia motiva, ut at Doctor, subest voluntati, & debet esse circumstantia, &